

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra antropologie a zdravovědy

Bakalářská práce

Denisa Mikšaníková

Didaktické hry v dopravní výchově v preprimárním
vzdělávání

Olomouc 2018

Vedoucí práce: Mgr. Petra Kurková, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Didaktické hry v dopravní výchově v preprimárním vzdělávání vypracovala samostatně a všechny použité zdroje jsem uvedla v seznamu literatury.

V Olomouci dne 11. 4. 2018

.....

Denisa Mikšaníková

Poděkování

Děkuji své vedoucí bakalářské práce Mgr. Petře Kurkové, Ph.D. za odbornou pomoc a cenné rady při zpracovávání práce. Dále děkuji rodině a příteli za podporu během studia.

OBSAH

ÚVOD	5
CÍL VÝZKUMU	6
I TEORETICKÁ ČÁST	7
1 PREPRIMÁRNÍ VZDĚLÁVÁNÍ	8
1.1 POJETÍ A CÍLE PŘEDŠKOLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ	8
1.2 CHARAKTERISTIKA PŘEDŠKOLNÍHO DÍTĚTE.....	13
2 DOPRAVNÍ VÝCHOVA	16
2.1 HISTORIE DOPRAVNÍ VÝCHOVY	16
2.2 CÍLE DOPRAVNÍ VÝCHOVY U DĚTÍ PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU	17
2.3 ROLE DÍTĚTE V DOPRAVNÍM PROSTŘEDÍ	18
2.4 KOMPETENCE V OBLASTI DOPRAVNÍ VÝCHOVY	20
2.5 DOPRAVNÍ VÝCHOVA V MATEŘSKÉ ŠKOLE	21
3 HRA JAKO ZÁKLADNÍ METODA PŘEDŠKOLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ	24
3.1 VÝZNAM A ZNAKY HRY	24
3.2 DIDAKTICKÁ HRA	26
II PRAKTICKÁ ČÁST	29
4 METODIKA VÝZKUMU	30
5 NÁVRH DIDAKTICKÝCH HER V DOPRAVNÍ VÝCHOVĚ	33
5.1 BARVY SEMAFORU PRO CHODCE	33
5.2 ČÍM POJEDEME	34
5.3 CO SLYŠÍŠ?.....	35
5.4 CO JEZDÍ, PLUJE, LÉTÁ?	36
5.5 AUTOBUS	37
5.6 VŠECHNO JEZDÍ, CO MÁ KOLA	39
5.7 AUTO JEDE DOPRAVA A DOLEVA	39
5.8 PŘECHÁZÍME PŘES PŘECHOD	40
5.9 SHODNÉ TVARY DOPRAVNÍCH ZNAČEK.....	42
5.10 KŘÍŽOVATKA.....	43
6 VÝSLEDKY	45
7 DISKUSE VÝSLEDKŮ	50
ZÁVĚR	52
SOUHRN	54
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	55
SEZNAM OBRÁZKŮ	57
SEZNAM TABULEK	58
SEZNAM PŘÍLOH	59

ÚVOD

V této bakalářské práci se zabývám didaktickými hrami v dopravní výchově v preprimárním vzdělávání. Popisuji a charakterizuji hru jako hlavní vzdělávací metodu v předškolním věku aplikovanou na dopravní výchovu.

Hra je vhodná metoda, jak děti seznámit a lépe pochopit dopravní výchovou. V dnešní době plném motorových vozidel je nutné a důležité se bezpečně orientovat v okolním prostředí, soustředěně vnímat a pozorovat.

Dopravní výchova v mateřské škole je o nácviu bezpečného chování v dopravním provozu, o celém komplexu znalostí a dovedností a také o rozvíjení vztahů s vrstevníky a dospělými. Je důležité ji nenásilně zařazovat do každodenní činnosti. Důležité je děti při hrách naučit, aby vnímaly okolní prostředí a kamarády, respektovaly je a dodržovaly pravidla. Tím se u nich rozvíjí životní postoje, které uplatní v životě i při pohybu v dopravním prostředí.

Bakalářská práce se skládá ze dvou částí. V teoretické části vycházím z odborné literatury. Vymezuji a charakterizuji základní pojmy, jako je předškolní vzdělávání a dítě předškolního věku, dopravní výchova a didaktická hra. V praktické části navrhuji didaktické hry v dopravní výchově a zkoumám znalosti a dovednosti dětí v této oblasti. Výsledky jsou graficky znázorněny a vyhodnoceny.

CÍL VÝZKUMU

Cílem experimentální části je navrhnout didaktické hry zaměřené na rozvíjení znalostí a dovedností z oblasti dopravní výchovy a zjistit, zda měly na děti pozitivní nebo negativní vliv.

Dílčími cíli jsou:

- vypracování literární studie na dané téma;
- zjištění úrovně znalostí a dovedností dětí v oblasti dopravní výchovy formou vstupní a výstupní diagnostiky;
- provedení experimentu
- vyhodnocení a diskuse výsledků.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 PREPRIMÁRNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

Preprimární vzdělávání je vzdělávání dětí předškolního věku (tj. od 3 do 6/7 let). Uskutečňuje se institucionálně, tedy v mateřské škole, popřípadě v přípravných třídách základních škol pod vedením kvalifikovaných pedagogů.

V předškolním vzdělávání dítě získává zejména sociální zkušenosti (např. adaptuje se na nové prostředí, navazuje vztahy s vrstevníky), základní poznatky o okolním světě a podněty pro další vzdělávání (Národní ústav pro vzdělávání, 2011).

1.1 Pojetí a cíle předškolního vzdělávání

Úkoly předškolního vzdělávání

Institucionální předškolní vzdělávání má za úkol doplňovat rodinnou výchovu a poskytovat dítěti všestranné a přiměřené podněty k jeho rozvoji a učení. Předškolní vzdělávání usiluje o to, aby vzdělávání bylo promyšlené, odborné, lidské a společenské. Přináší dítěti radostné a příjemné zkušenosti. Mateřská škola chce dítěti zajistit dobrý základ do života a dalšího vzdělávání, proto dítě vhodně motivuje k poznání a učení.

Zaměřuje se na tělesný, psychický a sociální rozvoj:

Tělesný rozvoj

- rozvíjení pohybových schopností, ovládnutí pohybového aparátu a tělesných funkcí
- zdokonalení se v hrubé a jemné motorice
- osvojení si věku přiměřených praktických dovedností
- osvojení si poznatků a dovedností o těle, zdraví, bezpečí
- vytváření zdravých životních návyků

Psychický rozvoj

- rozvíjení komunikačních dovedností verbálních i neverbálních, kultivovaný řečový projev
- rozvíjení zájmu o další formy sdělení verbální a neverbální komunikace (jako jsou výtvarné, hudební, pohybové, dramatické)
- rozvíjení řečových a jazykových dovedností

Sociální rozvoj

- seznamování se s pravidly ve vztahu k druhým
- posilování prosociálního chování ve vztahu k ostatním
- rozvíjení sociální citlivosti, tolerance, respektu
- ochrana osobního soukromí a bezpečí ve vztazích s druhými dětmi i dospělými

Aby dítě bylo dobře rozvíjeno, je důležité podporovat individuální možnosti dítěte. Díky tomu mateřská škola zajistí dítěti ideální úroveň osobního rozvoje a učení po ukončení předškolního vzdělávání (Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, 2017).

Specifika předškolního vzdělávání, metody a formy práce

Výchovné a vzdělávací působení (dále jen VVP) zaměřené na děti předškolního věku doprovázelo lidstvo nejspíše od pradávna, ale její obsah, cíle a metody prošly velikým vývojem a neustále se vyvíjí. Při působení na dítě nemůžeme spoléhat jen na své vlastní nebo převzaté zkušenosti. VVP, u kterého chceme dosáhnout žádoucích výsledků, sebou přináší otázky, ve kterých se ptáme co a jak dělat, abychom jich dosáhly. Průběžně musíme kontrolovat a hodnotit záměr, průběh i výsledek VVP (Opravitlová, 2016).

Preprimární vzdělávání klade důraz na individuální zvláštnosti dětí předškolního věku, přizpůsobuje je fyzickým, poznávacím, sociálním a emocionálním potřebám. Důležité je, aby každé dítě bylo plně respektováno.

Mateřská škola poskytuje vzdělávací prostředí, které je podnětné a obsahově bohaté. Podstatné je, aby se dítě cítilo jisté, šťastné, spokojené a v bezpečí. Dítěti umožňuje projevit se přirozeným dětským způsobem.

Pro práci pedagoga je zapotřebí vycházet z pedagogické diagnostiky, která mu pomůže rozeznat individuální potřeby a zájmy dětí. Je nutno vycházet z aktuálního fyzického i psychického stavu dítěte jako je například přítomnost nemoci nebo životní situace.

Děti jsou vzdělávány společně bez ohledu na jejich rozdílné schopnosti, dovednosti a předpoklady. V mateřských školách jsou tvořeny třídy věkově homogenní a heterogenní, kde můžou mít děti rozdílné vzdělávací možnosti a potřeby (Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, 2017).

Pro rozvoj osobnosti dítěte a jeho vzdělávání je důležité v mateřské škole vhodně volit metody a formy práce. V pedagogice existuje spousta metod práce. Níže je uvedeno rozdělení metod podle Maňáka a Ševce (2003):

Klasické výukové metody

1. Metody slovní
  - Vyprávění
  - Vysvětlování
  - Přednáška
  - Práce s textem
  - Rozhovor

2. Metody názorně-demonstrační
  - Předvádění a pozorování
  - Práce s obrazem
  - Instruktaž

3. Metody dovednostně-praktické
  - Napodobování
  - Manipulování, laborování a experimentování
  - Vytváření dovedností
  - Produkční metody

Aktivizující metody

- Metody diskusní
- Metody heuristické, řešení problémů
- Metody situační
- Metody inscenační
- Didaktické hry

Komplexní výukové metody

- Frontální výuka

- Skupinová a kooperativní výuka
- Partnerská výuka
- Individuální a individualizovaná výuka, samostatná práce žáků
- Kritické myšlení
- Brainstorming
- Projektová výuka
- Výuka dramatem
- Otevřené učení
- Učení v životních situacích
- Televizní výuka
- Výuka podporovaná počítačem
- Sugestopedie a superlearning
- Hypnopedie

Vhodné je zapojovat činnosti, které se opírají o přímé zážitky dítěte, dětskou zvědavost, podporují radost z učení a z poznávání nového. Je potřeba dát dítěti dostatek prostoru pro spontánní aktivity. Vše uvedené podporuje prožitkové a kooperativní učení hrou a činnostmi dětí.

Ve velké rozsahu se ve vzdělávání objevuje situační učení. To je učení na základě vytváření a využívání situací. Poukazuje na zřetelnou praktickou ukázkou, se kterou se dítě běžně setkává. Podstatnou rolí je spontánní sociální učení. Jde o přirozenou nápodobu, proto je nutné poskytnout dítěti vzory chování a postojů během celého dne v mateřské škole při všech činnostech a situacích.

Využití aktivit spontánních a řízených musí být vyvážené. Vhodnou vzdělávací formou je didakticky cílená činnost, která je přímo nebo nepřímo motivována pedagogem. Učitelka v ní naplňuje konkrétní vzdělávací cíle. Škola uplatňuje individuální, skupinovou a hromadnou formu práce.

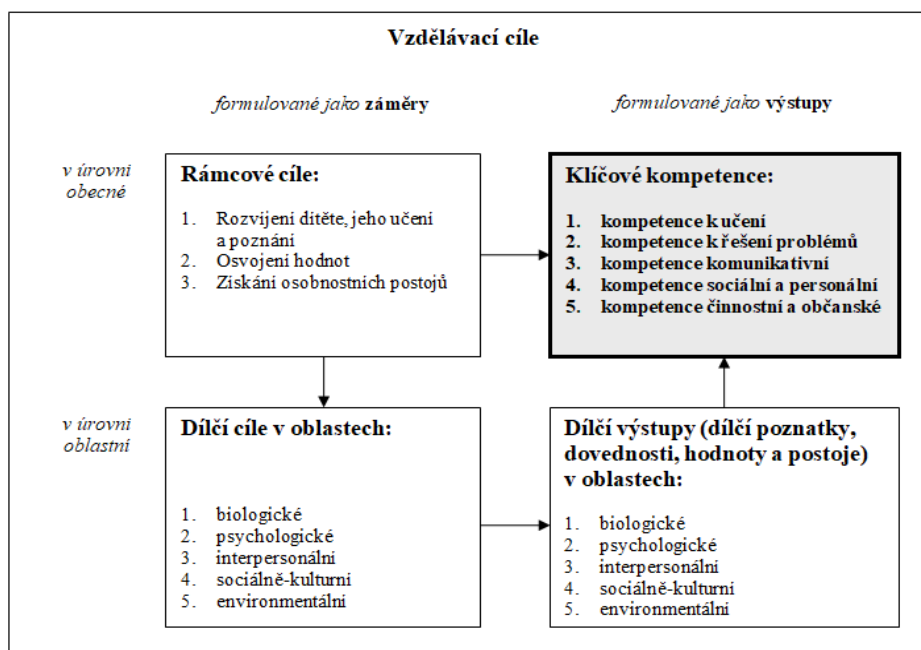
Edukace probíhá na základě integrovaných bloků. Poskytuje dítěti vzdělávací obsah, ve kterém se propojují „vzdělávací oblasti“ a složky výchovy“. Jsou založeny na přirozených souvislostech, vazbách a vztazích.

Obsah bloků vychází ze života dítěte, je pro ně smysluplný, zajímavý a užitečný. Realizace takovýchto bloků poskytuje dítěti širokou škálu různých aktivit a nabízí mu hlubší prožitek. Dítě tak nezískává jen izolované poznatky či jednoduché dovednosti, získaná zkušenost je komplexnější a stává se pro dítě snáze uchopitelnou a prakticky využitelnou. Dítě získává skutečné činnostní výstupy – kompetence (Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, 2017).

Cíle předškolního vzdělávání

„Rámcový vzdělávací program pracuje se čtyřmi cílovými kategoriemi: stanovuje *cíle* v podobě *záměrů* a *cíle* v podobě *výstupů*, a to nejprve v úrovni *obecné* a následně pak v úrovni *oblastní*. Konkrétně se jedná o tyto kategorie:

- *rámcové cíle* – vyjadřují univerzální záměry předškolního vzdělávání
- *klíčové kompetence* – představují výstupy, resp. obecnější způsobilosti, dosažitelné v předškolním vzdělávání
- *dílčí cíle* – vyjadřující konkrétní záměry příslušející té které vzdělávací oblasti
- *dílčí výstupy* – dílčí poznatky, dovednosti, postoje a hodnoty, které dílčím cílům odpovídají (Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, 2017, str. 9)

Obr. 1. Systém vzdělávacích cílů (Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, 2017)

Očekávané výstupy

Dítě na konci předškolního období zpravidla dokáže:

- dokáže udržet záměrně pozornost a soustředěnost na činnosti
- rozumí běžným verbálním i neverbálním projevům citových prožitků a nálad druhých
- zvládá základní pohybové dovednosti a prostorovou orientaci, dokáže je uplatnit i pohybu v dopravním prostředí
- chápe jednoduchá pravidla požadavků na lidské chování
- dodržuje pravidla her a jiných činností
- bezpečně se orientuje ve známém prostředí (doma, v budově mateřské školy, v blízkém okolí)
- vědomě využívá všech smyslů, záměrně pozoruje, je schopné postřehnout nebezpečí
- spolupracuje v kolektivu dětí
- respektuje autoritu
- zvládá běžné činnosti a požadavky, jednoduché praktické situace, které se opakují
- chová se přiměřeně a bezpečně svému věku
- dokáže sluchově rozlišit zvuky
- poznává a pojmenovává většinu toho, čím je obklopeno
- uvědomuje si nebezpečí, se kterým se může ve svém okolí setkat
- má povědomí o základní ochraně zdraví a bezpečí
- s dozorem dospělého se rozhoduje o tom, jak se chovat v dopravním prostředí (Metodika dopravní výchovy v předškolním věku dítěte, 2008, str. 8)

1.2 Charakteristika předškolního dítěte

Předškolní věk trvá od tří let do šesti až sedmi let. Konec této fáze je určen zejména po sociální stránce a to nástupem do školy. Období bývá označováno jako „věk otázek“, „věk mateřské školy“, „první období vzdoru“. Typickým znakem tohoto období je odloučení se od rodiny a soužití mezi vrstevníky v mateřské škole. Dítě si osvojuje běžné normy chování, znalost rolí a komunikativní dovednosti. Dětské myšlení je prelogické a egocentrické, soustřeďuje se na subjektivní dojmy. Významným vývojovým mezníkem předškolního dítěte je úspěšný vstup do školy (Vágnerová, 1999).

Vývoj motoriky

Na počátku tohoto období jsou pohyby rukou a nohou ještě málo koordinované. V průběhu období se chůze automatizuje, stejně jako běhání, skákání, pohyby po nerovném terénu. Zdokonaluje se hrubá motorika. Na konci předškolního období je dítě schopno zvládat činnosti, které již vyžadují složitější pohybovou koordinaci, jako je jízda na koloběžce, kole, bruslích nebo plavání.

Rozvoj jemné motoriky umožňuje dětem manipulaci s tužkou, nůžkami, jíst příborem, házet a chytat míč. Rozvíjí se manuální zručnost. Po čtvrtém roce se začíná vyhraňovat laterální dominance. Dominance jedné ruky je dána převahou jedné mozkové hemisféry nad druhou.

Motorický vývoj v předškolním věku můžeme označit jako neustále zdokonalování a zlepšování pohybové koordinace. Pohyb je stále nejpřirozenější potřebou dítěte.

Vývoj poznávacích procesů

Poznávací procesy se u dětí předškolního věku vyvíjejí velmi intenzivně. Vnímání je celistvé, dítě nevyčleňuje podstatné části předmětů, nerozezná základní vztahy mezi nimi. Vnímá především nápadné předměty, které upoutají jeho pozornost a především ty předměty, které mají vztah k činnosti. Rozvíjí se barevné vidění. Dítě začíná rozlišovat doplňkové barvy (růžová, fialová, oranžová). Dítě sluchově analyzuje zvuky různých zdrojů (zpěv ptáků, zvuky různých aut). Zpřesňuje se čichové a chuťové vnímání. Významným smyslem je neustále hmat. Dítě dovede hmatem rozlišit vlastnosti předmětu, ale také je pojmenovat. Pro vnímání je typické, že vjemy jsou ovládány egocentričností a jsou subjektivně zbarvené. Vnímání je ovlivněno analyzátory, myšlením a hlavně vlastní zkušeností dítěte.

Paměť je vázána na konkrétnost. Projevy úmyslné paměti se projevují na konci předškolního období. Dominantní je paměť mechanická. Pozornost je na počátku období nestálá, s postupujícím věkem se dítě lépe soustředí, vytváří se počátek úmyslného pozorování. Rozvoj vnímání obohacuje představivost. Dítě je schopno souvisle reprodukovat děj pohádky nebo popsat prožitou událost. Představivost uplatňuje v hrách, ale i v reálném životě. Představy jsou někdy tak živé, že je dítě považuje za realitu.

V myšlení dochází k velmi výrazné změně. Dítě opouští fázi předpojmového myšlení a přechází na úroveň názorného myšlení. Uvažuje v celostních pojmech, které vznikají na

základě vystižení podstatných podobností. Stáje se dítě zaměřuje na to, co vidělo a na to, co u toho prožilo. Třídí předměty podle jednoho rysu. Umí usuzovat závěry, ale tyto úsudky jsou závislé na názornosti. Rozvíjí se také pojmové myšlení. Dítě začíná používat prvky analýzy, syntézy a srovnávání. Pojmy se zpočátku tvoří spojováním náhodných znaků (podle barvy, tvaru). Na počátku předškolního období dítě dokáže identifikovat jednotlivé druhy věcí (jablko, třešeň, míč, panenka, stůl), nechápe podstatné souvislosti mezi nimi, které je spojují do všeobecnější skupiny. Mezi 4.-6. rokem dítě dokáže zevšeobecňovat. Chápe, že některé předměty může pojmenovat společným názvem.

Emoční a sociální vývoj

Začínají se rozvíjet city sociální, intelektuální, estetické a etické. Sociální city se vyvíjejí ve vztahu k dospělým a k vrstevníkům. Na začátku období dominují vztahy k dospělým. Během tohoto období narůstá potřeba kontaktu s vrstevníky, dítě potřebuje partnera ke hře. Díky intelektuálním citům se projevuje radost z poznávání, z nové činnosti, při získávání nových zkušeností. Při vnímání hudby, pohádky, při výtvarných činnostech se rozvíjí estetické city. Dítě prožívá příjemné citové stavy u něčeho, co považuje za hezké. V souvislosti s tímto dítě začíná chápat, k co je dobré a co je špatné, uvědomuje si, co smí a co nesmí. Při rozvíjení citů má vliv vzor dospělého.

Socializace se u dětí předškolního věku uskutečňuje nejčastěji prostřednictvím hry. Hra odráží složité vztahy mezi dítětem a jeho životním prostředím, uplatňuje se v ní práce i učení. Hra je důležitým socializačním a motivačním činitelem. Hra je také ukazatelem vývojové úrovně dítěte. Je pro dítě základní psychickou potřebou, dítě si hraje, když je unavené nebo nemocné (Čížková, 2003).

2 DOPRAVNÍ VÝCHOVA

Dopravní výchova usiluje o bezpečné a ohleduplné chování v silničním provozu z pohledu všech jeho účastníků. Jedná se o chodce, řidiče motorového i nemotorového vozidla, cestující v dopravních prostředcích. Za důležité považuje pravidla bezpečné jízdy jako spolujezdec, důraz klade na používání zádržných systémů, jako jsou autosedačky a bezpečnostní pásy. Seznamuje řidiče i chodce s povinnostmi v dopravním prostředí vycházející z platné legislativy České Republiky. Upozorňuje na možná nebezpečí, upevňuje jednání v určitých krizových situacích a jak je možné situace předvídat (Dopravní výchova, 2012).

Důležité je dbát na bezpečnost chodců, cyklistů a řidičů motorových dvoukolových vozidel. Jsou to účastníci silničního provozu, kteří nejsou příliš chráněni. Tvoří 43% lidí, kteří umírají při dopravní nehodě (Mitis, Sethi, 2013).

Téma dopravní výchovy, bezpečnosti a ohleduplnosti v silničním provozu je zahrnuto do všech stupňů vzdělávací soustavy, tedy i do preprimárního vzdělávání. Prioritou je zvyšování ochrany života dětí v silničním provozu. Důraz je kladený na teoretické znalosti i praktické dovednosti. Kvalitní dopravní výchova zastává významnou roli při tvoření žebříčku hodnot dětí a mladých lidí a ovlivňuje postoje všech budoucích účastníků silničního provozu (Dopravní výchova, 2012).

2.1 Historie dopravní výchovy

V Praze na počátku 30. let 20. století bylo zjištěno velké množství lehkých i těžkých zranění a usmrcených osob a to jako řidiči, spolujezdcí nebo chodci. Tyto události byly podnětem k vyhlášení „týdne bezpečnosti“ v Praze roku 1932. Expozice Autoklub republiky Československé se zabýval dopravní výchovou. Jednalo se o výstavu, kde bylo prezentováno velké množství materiálů, které mělo lidem zvýšit povědomí o bezpečnosti na silnicích a ukázat všechny druhy výstražných značek.

O tři roky později byla otevřená „Výstava dopravní bezpečnosti“, kde probíhaly tzv. „hodinky bezpečnosti“. Jednalo se o prezentaci toho, jak v minulém období probíhala dopravní výchova dětí a mládeže na školách a v kurzech v budově Autoklubu. V roce 1935 F. A. Elstner použil termín dopravní výchova. Snaha o bezpečnost dětí a mládeže v dopravním prostředí byla veliká. V Praze i na venkově se proškolovalo velké množství dětí v této oblasti.

V letech 1969 – 2004 domácí nakladatelství vydalo přes 70 výukových materiálů pro mateřské a základní školy. Nejstarší vydaný materiál byla – Metodika dopravní výchovy v předškolním věku, která vyšla v roce 1969.

Rámcový vzdělávací program přispěl ke zlepšení v oblasti dopravní výchovy. Umožňuje její začlenění do vzdělávacích oblastí. Do základních škol od září 2013 dopravní výchova povinně vstupuje prostřednictvím školních vzdělávacích programů.

Na dopravní výchově se podílí řada orgánů a institucí. Mezi významné patří BESIP (Bezpečnost silničního provozu), který jako výkonný orgán vznikl v roce 1967. Dále zde patří například Městská policie, Policie ČR, Centrum dopravního výzkumu, Český červený kříž (Stojan, 2009).

V dnešní době průměrná rodina vlastní dva automobily, zvyšuje se počet dopravních nehod a zhoršuje se ovzduší. Předcházet tomu jde tím, že budeme více využívat veřejnou dopravu. Dále budeme šetrnější pro životní prostředí (National center for injury prevention and control, 2013).

2.2 Cíle dopravní výchovy u dětí předškolního věku

Cílem dopravní výchovy dětí předškolního věku je získávání vědomostí a zkušeností z oblasti dopravní výchovy. Je nutné klást na děti důraz, který se týká ukázněnosti, vztahu ke zdraví a opatrnosti.

Dopravní výchova se zaměřuje:

- rozvoj dovedností potřebných pro bezpečný pohyb v okolí silnice
- pochopení významu bezpečného chování a postojů v dopravním prostředí a jejich osvojení
- rozvoj schopnosti rychlého a správného rozhodování
- rozvoj odpovědnosti dětí k sobě samým a jejich respekt k druhým
- získání základních vědomostí nezbytných k bezpečnému pohybu na silnici a v jejím okolí získání základních znalostí pravidel, která určují chování účastníků silničního provozu
- získání základních znalostí a dovedností, které souvisejí s příčinou a následky dopravní nehody, které může dítě pochopit

- rozvoj znalostí a dovedností potřebných k bezpečnému chování v dopravním prostředí (Metodika dopravní výchovy v předškolním věku dítěte, 2008, str. 9)

Důležité je u dětí rozvíjet vlastnosti, které ovlivňují jejich reakce při chování v určitých situacích – paměť, pozornost, soustředěnost, ohleduplnost, vnímání, orientaci v prostoru a čase.

Rozvíjí u dětí dovednosti potřebné pro bezpečný pohyb v okolí silnice. Vede je k pochopení významu bezpečného chování a postojů v dopravní výchově.

2.3 Role dítěte v dopravním prostředí

Předškolní dítě v dopravním prostředí přejímá role chodce, pasažéra v autě, cestujícího v hromadném dopravním prostředku, jezdce na kole nebo koloběžce. Předpokládá se, že dítě v tomto věku samo nechodí nebo necestuje po silničních komunikacích. Většinou je s ním přítomen rodič nebo jiný dospělý, který za dítě zodpovídá. Přesto je nutné, aby se dítě umělo orientovat v situacích týkající se dopravy přiměřeně k jeho věku a schopnostem.

Chodec

Děti předškolního věku v roli chodce by se mělo pohybovat v doprovodu dospělé osoby, které ho seznamuje s pravidly silničního provozu. Zároveň mu může předat názornou ukázkou. Dítě by mělo být převáděno přes silnici v přímém kontaktu s dospělou osobou.

Dítě se učí:

- vybrat si vhodné místo pro přecházení, nejvhodnějším místem jsou přechody pro chodce, řízené křižovatky, podchody a nadchody
- vždy zastavit na kraji chodníku, rozhlédnout se doleva, doprava, doleva, navazovat oční kontakt s řidičem vozidla
- přecházet přes silnici kolmo a co nejrychleji na druhou stranu vozovky
- místo ke hraní je hřiště, nikoliv chodník nebo silnice

Cestující v dopravním prostředku

Dítě by měla doprovázet dospělá osoba. Mělo by znát, co je to zastávka a co je nástupiště, proč je důležité udržovat bezpečnou vzdálenost od místa, kde se nastupuje. Dítě by mělo vědět, že se na zastávce neběhá a čeká se na příjezd dopravního prostředku.

Dítě se učí:

- jak se chováme na zastávce, ostrůvku
- vědět, že se v autobuse držíme nebo sedíme
- vědět, kde se nastupuje a vystupuje
- seznámit ho s pravidly pro cestující

Jezdec na kole a koloběžce

Dítě by mělo být na kole doprovázeno v doprovodu dospělé osoby. Je nutné zvážit, zda je nezbytně nutné k jízdě na kole volit silnici nebo raději cyklostezku a dopravní hřiště

Dítě se učí:

- umět si najít správnou jízdní stopu
- umět udržet správný směr jízdy
- umět bezpečně brzdít a zastavovat
- být dobře viditelní
- používat bezpečně cyklistickou ochranou přilbu
- znát vybavení kola

Pasažér v autě

Dítě by při jízdě v autě mělo být vždy připoutáno v autosedačce.

Zásady přepravy dítěte v autosedačce:

- autosedačka by měla být vhodná pro přepravu dětí
- provedení sedáku a opěrky by mělo být v celku, nejlépe s vlastním bezpečnostními pásy
- pás nesmí být veden pod pažemi, přes břicho nebo blízko krku (Žižková, 2016).

2.4 Kompetence v oblasti dopravní výchovy

„Klíčové kompetence reprezentují v současném vzdělávání cílovou kategorii, vyjádřenou v podobě výstupů. V kurikulárních dokumentech jsou formulovány jako soubory předpokládaných vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého jedince“ (Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, 2017, str. 10).

Osvojování kompetencí je celoživotní proces, který začíná v předškolním vzdělávání, pokračuje v dalších stupních vzdělávání a tvoří se v dalším průběhu života.

V předškolním věku jsou u dětí vytvářeny základní kompetence díky, kterým se dítě stává samostatnější osobností. Učí se chovat ve svém okolí ohleduplně, dbá na svoji bezpečnost, i bezpečnost druhých, pohotově reagovat a rozhodovat se, pozorně vnímat a soustředit se, což je nezbytné pro orientaci v silničním provozu.

V roli chodce:

- na ulici ví a umí, jak a kam se dívat
- na ulici, ví, jaké zvuky musí vnímat
- pozná a ví, jaké nebezpečí hrozí v jednotlivých místech, kde se pohybuje
- ví a umí, kde a jak přejít přes silnici
- ví, jak přecházet na nepřehledném místě
- ví a umí, jak a kdy přecházet na přechodu pro chodce
- ví a umí, jak přecházet na přechodu řízeném semaforem
- ví, že i na přechodu si musí dávat pozor
- bezpečně pozná symboly na dvoubarevné soustavě se signály pro chodce
- ví, že vozidla jedou různou rychlostí
- ví a umí, jak se chovat na stezce pro cyklisty, v obytné zóně

V roli pasažéra v autě:

- ví, jak bezpečně nastoupit a vystoupit z vozidla
- ví, proč a jak má používat bezpečnostní zádržný systém
- ví, že nesmí rušit řidiče při řízení
- zná a dodržuje pravidla pro spolujezdce

- ví, jaké předměty může používat na hraní při cestě v autě

V roli cestujícího v hromadném dopravním prostředku:

- zdá a dodržuje pravidla pro cestující ve veřejných dopravních prostředcích
- vždy se pevně drží nebo sedí
- chová se bezpečně při čekání na zastávce
- ví, jak bezpečně nastoupit a vystoupit z autobusu

V roli jezdce na kole či koloběžce:

- ví, kde nesmí jezdit na kole či koloběžce
- umí jezdit na kole v doprovodu rodičů nebo jiné způsobilé osoby
- zná význam vybraných dopravních značek
- umí včas dávat znamení při odbočování
- vždy dodržuje základní pravidla silničního provozu
- ví, jak jezdit na stezce pro cyklisty
- ví, jak jezdit po chodníku a v peších zónách
- ví, jak jet na kole či koloběžce ve skupině
- používá ochranné vybavení a ví proč (Metodika dopravní výchovy v předškolním věku dítěte, 2008, str. 11)

2.5 Dopravní výchova v mateřské škole

Předškolní děti nejsou ještě schopny se bezpečně pohybovat v současném provozu na pozemních komunikacích. Každá jejich nebo jimi zaviněná dopravní nehoda proto bývá většinou dokladem nedostatečné péče o ně. V období předškolního věku se kladou základy k utváření osobnosti v průběhu výchovného působení, na kterém se podílí rodina, která má rozhodující význam působit v tomto směru na dítě před vstupem do školy i po něm, tak učitelka mateřské školy má svou úlohu při výchově a vzdělávání dětí k dopravní kázní. Musí dětem postupně předávat vědomosti a zkušenosti z oblasti dopravní výchovy, aby se u nich utvářely správné návyky, vztahy k okolí a k lidem, aby se vštěpovaná ukázněnost u nich postupně měnila v pocit, že svým uvědomováním a znalostmi jsou schopny rozeznat a odvrátit hrozící nebezpečí, se kterým se se mohou v provozu setkat.

Každá učitelka mateřské školy má u dětí rozvíjet vlastnosti, které ovlivňují reakci dětí při chování v určitých situacích, tedy i v určitých dopravních situacích. Je to především paměť, pozornost, soustředěnost, ale i ukázněnost a odvaha, vnímání v provozu na pozemních komunikacích. Právě u dětí předškolního věku vyžaduje dopravní výchova především trpělivost a důslednost ve výchově, odbornou a metodickou znalost. Zároveň brát zřetel na individuální zvláštnosti jednotlivého dítěte.

Dopravní výchově dětí v mateřské škole je věnována velká pozornost. Projevuje se zde snaha realizovat hlavní záměr – všestranně připravit děti na bezpečnou účast v provozu na pozemních komunikacích. Je nutné děti učit myslet a rozvíjet tzv. dopravní smysl, který je založený na vnímání skutečných situací a adekvátních reakcí na ně.

Studium k pochopení dopravní výchovy dětí předškolního věku by mělo být především zaměřeno na psychofyziologické zvláštnosti dětí předškolního věku a na specifiku rozvoje poznání předškolního dítěte. Odlišnosti dítěte, která se projevuje v různých oblastech jeho činnosti, musí být interpretována z vývojového hlediska, protože každá úroveň dospívání má své struktury ve vztahu ke specifickým funkcím a adaptivním potřebám.

Děti předškolního věku se učí prostřednictvím činností a jednání. Proto je nutné chápat dopravní výchovu jako nácvik orientace v dopravních situacích, které se co nejvíce přibližují reálným situacím. Nejprve by se mělo u dětí rozvíjet smyslové vnímání, pohybový rozvoj, koordinace, obratnost, samostatnost, odvaha, respekt k pravidlům, reakce na signál. Tyto vlastnosti pak tvoří předpoklady vlastní dopravní výchovy. Dopravní výchovu v předškolním věku můžeme chápat jako zkvalitňování a rozvoj orientace dítěte ve svém okolí. Orientaci můžeme charakterizovat jako kognitivní složku adaptace na okamžitou situaci, ve které se vedle přítomného stavu jedince uplatňuje nálada a minulé zkušenosti. Předorientační stádium pro předškolní dítě jsou emoce jako je hněv, strach nebo radost. Musíme vědět, že mohou podstatně ovlivnit jednání. Je nutné s tímto faktorem při dopravní výchově počítat. Dalším druhem je senzomotorická orientace. Zde patří především senzibilita a pozornost. Senzibilita je schopnost reagovat na vnitřní i vnější podněty. Děti předškolního věku mají především pozornost bezděčnou. Podstatné jsou aktivity zaměřené na procvičování pozornosti, pro které je důležité zvolit správnou motivaci a činnosti, nestačí pouze verbální upozorňování nebo symbolické označování. Nutné počítat s tím, že děti mají zkreslené vnímání a zrakové a sluchové vjemy nejsou ještě tolik rozvinuty. Při vnímání je nutno poznamenat, že děti nemají přesný odhad vzdálenosti.

Předběžná příprava dítěte je nutností, dříve než začne dopravní výchova v pravém slova smyslu. Jedná se o rozvíjení smyslů, pohybové koordinace a obratnosti, koncentrace, samostatnosti, pohotovosti i reakce na pokyny dospělého. Tyto vlastnosti tvoří předpoklady vlastní dopravní výchovy a jejich nácvik je jak v kompetenci učitelů tak i rodičů (Límová, 2006).

3 HRA JAKO ZÁKLADNÍ METODA PŘEDŠKOLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ

Člověk se v životě setkává s různými činnostmi. Mezi základní patří hra, učení a práce. Při těchto činnostech dochází ke vzájemnému působení člověka a prostředí. V činnostech se odráží to, co jedinec prožívá, formuje a projevuje se jeho osobnost.

Člověk si hraje od nepaměti, je součástí dějin lidstva. Hra tvoří obraz společnosti, kultury a národa, odráží výchovné koncepce a požadavky společnosti, školy, rodičů, učitele nebo vychovatele. Hra má různé podoby. Její rozmanitost záleží na pojetí a definici her osobností a autorů, ve kterých se odrážejí cíle výchovy dané společností, názory autora a samotné obsahové zaměření her.

U dětí předškolního věku je dominantní činností hra. Hra je považována za specifickou formu učení a důležitý prostředek sebeutváření a formování osobnosti. Hra dítěti umožňuje nejen zábavu a radost, ale také uspokojuje své touhy, sny, potřeby, rozvíjí fantazii a představivost. Rozvíjí se díky ní všestranně – po stránce tělesné, sociální, psychické. Hra je pro dítě významným komunikačním prostředkem. Dítě v ní zobrazuje svět, tak jak jej vnímá a jak ho chápe, hra je odrazem jeho zkušeností a prožitků, promítá do ní své myšlenky a přání, vyjadřuje vlastní vnitřní pocity a postoje (Suchánková, 2014).

Hra podporuje celkový vývoj dítěte. Umožňuje dítěti rozvíjet tělesný systém, zprostředkovává dítěti učení, socializaci, je prostředkem edukace, vede k sebeutváření jedince (Suchánková, 2014, str. 28).

3.1 Význam a znaky hry

Hra je specifickou činností mezi ostatními činnostmi jedince. Vyznačuje se určitými znaky a vlastnostmi, které ji od jiných činností mohou odlišovat.

Základní znaky hry uvedl v 17. století Komenský, který za součást každé hry považoval pohyb, vlastní rozhodnutí, družnost, závodění, řád a duševní uvolnění (Suchánková, 2014, str. 10).

Podle Kořátkové (2005) je dnes mezi znaky a vlastnostmi hry zařazena spontánnost, zaujetí, radost, tvořivost, fantazie, opakování, přijetí role.

Spontánnost je viditelná přirozeným, aktivním chováním, bezprostředním jednáním a improvizovaným chováním. Dítě samo dává do hry podněty, stanovuje si své cíle a záměry. Sděljuje nebo vysvětluje, co ho k danému jednání vedlo. Spontánnost se projevuje zejména ve volné hře

Zaujetí hrou znamená, že se dítě velmi na hru soustředí. Dítě často nevnímá okolí a nechce přijmout jiné podněty. Hru dítě brání, nechce ji opustit, vyjadřuje nesouhlas a nespokojenost s jejím přerušením.

Radost a uspokojení můžeme vypožorovat z mimiky v obličejí a gest dítěte, kdy u něj sledujeme, jak se usmívá, směje se nahlas, gesta a pohyby vyjadřující radost, nadšení, spokojenost. Prožitek často doprovází samomluva, která emoce konkretizuje (Kořátková, 2005).

Tvořivost se u dětí předškolního věku projevuje symbolickou hrou, která je charakteristická propojením reálných prožitků a imaginárních jevů a je začleňována do nových životních kontextů (Suchánková, 2014).

Fantazie je úzce spojena s tvořivostí. Má veliký význam ve hře dětí. Pomáhá jim překonat omezení jejich dětských možností, dovoluje zapojení a obohacení jejich představ a zkušeností.

Opakování je velmi dominantním znakem hry. Dítě se ke hře, kterou si vyzkoušelo, znovu rádo vrací. Je spokojené, když se vrací k situaci, kterou si již vyzkoušelo.

Přijetí role je velkým přelomem ve hře dítěte. Jde o prozkoumávání jednání druhých, vyjadřování základních znaků jejich života. Dítě podle svého zájmu vytváří určité situace, ve kterých si volí roli. Napodobuje ji podle vlastní zkušenosti a představy. Dále ji ověřuje ve vztahovém kontextu s ostatními rolemi (Kořátková, 2005).

Předškolní věk je označován jako věk hry. Hra je pro dítě nejčastější a nejpřirozenější činností. Dítě v předškolním věku se nejrychleji vyvíjí, učí, seznamuje se s okolním prostředím. K tomu mu slouží hra jako cesta za poznáním a uspokojení potřeby poznávání a objevování (Suchánková, 2014).

Dítě a člověk vůbec se celý život rozvíjí po stránce biologické, psychické a sociální. Hra se postupně od narození stává základní činností dítěte, díky ní poznává svět a osvojuje si základní vědomosti, dovednosti, schopnosti, postoje a hodnoty potřebné pro život.

3.2 Didaktická hra

Vymezení pojmu

Autoři Pedagogického slovníku (1998, str. 48) definují hru takto: „*Didaktická hra je analogie spontánní činnosti dětí, která sleduje (pro žáky ne vždy zjevným způsobem) didaktické cíle. Může se odehrávat v učebně, v tělocvičně, na hřišti, v obci, v přírodě. Má svá pravidla, vyžaduje průběžné řízení, závěrečné vyhodnocení. Je určena jednotlivcům i skupinám žáků, přičemž role pedagogického vedoucího mívá široké rozpětí od hlavního organizátora až po pozorovatele. Její předností je stimulační náboj, neboť probouzí zájem, zvyšuje angažovanost žáků na prováděných činnostech, podněcuje jejich tvořivost, spontaneitu, spolupráci i soutěživost, nutí je využívat různých poznatků a dovedností, zapojovat životní zkušenosti. Některé didaktické hry se blíží modelovým situacím z reálného života.*“

Ďurič a Bratská formulují ve svém díle Pedagogická psychológia (1997, str. 65) didaktickou hru následně: „*Hra s náučným obsahom. Cieľom d. h. je zábavnou formou rozvíjať poznávacie procesy a intelektové schopnosti dieťaťa, rozširovať jeho poznatky. D. h. má vyhranenú štruktúru, kt. ju odlišuje od iných hier a činností. Štruktúru tvorí hrová úloha, hrová činnosť a pravidlá " hry. Hrová úloha vyjadruje didakt. obsah, konkretizuje cieľ, na kt. sa náučné pôsobenie hry zameriava. Hrová činnosť predstavuje konkrétny spôsob, formu aktivity, kt. sa má didakt. úloha riešiť. Podstatnou požiadavkou je zábavnosť, príťažlivosť činnosti. Hrová činnosť motivuje dieťa k riešeniu didakt. úlohy, bez nej by d. h. nebola hrou. Pravidlá hry stanovujú presné požiadavky na hrovú činnosť príťažlivejšou a zábavnejšou. Dodržiavanie pravidiel zvyšuje vých. účinnosť didaktických hier. D. h. nachádza hojné využitie najmä v predšk. výchove, ale v modifikovaných podobách sa výdatne uplatňuje aj u starších detí a dospelých.*“

Jak vyplývá z výše uvedených definic, autoři se shodují na tom, že didaktická hra má vymezený cíl, určitá pravidla a čas, závěrečné vyhodnocení. Hravou formou děti plní konkrétní úkoly, které jsou řízené učitelem nebo jiným dospělým. Didaktická hra je taková činnost, která má za smysl a cíl poskytnout dětem určité poznatky a vědomosti pomocí hry.

V pedagogice je hra chápána jako didaktická metoda, která je prostředkem k dosažení výchovného a vzdělávacího cíle. S vymezenými cíli poté souvisí typy her. Najít pouze jedno ideální kritérium a na základě něj vytvořit obecnou typologii her není jednoduché. Autoři

typologií, stejně jako učitelé v praxi, hry člení podle vlastních kritérií, tedy podle vlastních potřeb práce s hrou. Na členění her proto můžeme nahlížet z mnoha hledisek. Nejčastějšími kritériem obvykle je věk, pohlaví, prostředí, čas, počet hráčů, rozvíjená oblast (Suchánková, 2014).

Pro didaktickou hru je typických několik znaků:

Úkol ve hře

Každá didaktická hra obsahuje úkol, který koresponduje s didaktickým cílem. Většinou samostatný název hry vyjadřuje daný úkol, smysl a cíl hry. Úkol ve hře u dětí zdokonaluje pozornost, získávají díky ní nové poznatky a vědomosti, vzájemně se povzbuzují, zlepšuje se myšlení, paměť a představivost. Je důležité dětem předkládat úkoly, které vyžadují určitou námahu, přemýšlení a jsou přiměřené věkovým skupinám dětí. Pokud nejsou dodrženy tyto zásady, ztrácí hra svůj účinek a smysl. Cílem je upoutat pozornost dětí, dostatečně je motivovat k úkolu, vzbudit u nich zájem o hru a radost z odvedené práce.

Činnost ve hře

Činnost je nejpodstatnější část hry, jelikož bychom bez ní nemohli plnit úkol. Činnost v didaktické hře je přesně určena a jasně vymezena. Pro úspěch celé didaktické hry, musíme plnit dvě základní podmínky – činnost se podřizuje úkolu a plní tak výchovní cíl hry; musí být zajímavá, poutat pozornost dětí a děti by neměly poznat učení od hravé činnosti. Pozornost lze u dětí udržet vhodnou motivací a střídáním různých námětů.

Pravidlo

Pravidla jsou nedílnou součástí didaktických her. Pravidla se podřizují úkolu hry. Měla by bezpečně a nevyhnutelně směřovat k uskutečnění úkolu ve hře. Jasně se stanovuje, co je dovoleno a co se naopak nesmí dělat. Bez pravidel by se činnost dětí stala nekontrolovatelnou. Pravidla v didaktických hrách jsou pro mladší děti charakteristické konkrétností a jednoduchostí. Starší děti vyžadují pravidel více, složitější a všeobecnější.

Výsledek, závěr hry

Výsledkem a závěrem didaktické hry je vyřešení úkolu podle pravidel, která hra vyžaduje. Pokud hodnotíme výsledek z pohledu dítěte, bereme v úvahu, zda hra přinesla morální a

rozumové uspokojení. Splnění didaktického úkolu klade na děti nároky na jejich rozumovou činnost. Děti při něm uplatňují paměť, myšlení, pohotovost. Úkoly dětem přinášejí morální uspokojení, sebedůvěru, naplňují je citem radosti z vykonané práce. Pro učitelku je kritériem, zda didaktická hra splnila svou úlohu, uskutečnila předepsaný didaktický úkon a zda přinesla po této stránce určité výsledky (Holécyová, Berdychová, 1961)

Druhy didaktických her

Podle obsahu didaktické hry můžeme rozdělit hry zaměřené na:

- jazykový rozvoj
- logicko-matematický rozvoj
- rozvoj vědeckého poznání
- rozvoj pohybu
- rozvoj esteticko-hudebních schopností

Dále rozdělujeme didaktické hry podle toho, co rozvíjí:

- hry senzomotorické
- hry pro rozvoj paměti
- hry pro rozvoj myšlení
- hry pro rozvoj komunikace
- hry pro rozvoj tvořivosti
- hry pro rozvoj kooperace (Kožuchová, Korčáková, 1998, str. 105)

V rámci dopravní výchovy by učitelka výchovy měla věnovat zvýšenou pozornost těmto aktivitám:

- světelné signály na křižovatkách
- zvukové signály – zastavení a přechod na signál
- dopravní značky (přechod pro chodce, stezka pro chodce, zákaz vjezdu v obou směrech, chráněný a nechráněný přejezd, označení přechodu pro chodce na silnici)
- chůze po pravé straně, přecházíme a předjíždíme vlevo (pojmy pravá a levá strana)
- rozeznávání dopravních prostředků, jejich charakteristika, zvuky dopravních prostředků
- určování umístění věcí v prostoru vzhledem ke své osobě (blíže ke mně, dále ode mě)

(Vosková, 1969, str. 11, 12)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 METODIKA VÝZKUMU

Cílem mé bakalářské práce bylo navrhnout didaktické hry v dopravní výchově pro děti předškolního věku a zjistit, zda se dětem po aplikaci didaktických her zvýšila úroveň znalostí a dovedností z hlediska dopravní výchovy.

V první části jsem zjišťovala úroveň vědomostí dětí v oblasti dopravní výchovy pomocí vstupní diagnostiky, která se skládala ze tří částí:

- 1) Dotazníkový test:
  - Co je to semafor? K čemu slouží?
  - Co je to přechod pro chodce? K čemu slouží?
  - K čemu slouží dopravní značky.
- 2) Obrázkový test – Semafor pro chodce (příloha č. 1), úkolem bylo vykreslit správnými barvami.
- 3) Obrázkový test – Malované čtení (příloha č. 2), úkolem bylo za pomoci slovní instrukce učitelky zakroužkovat správnou odpověď.

V druhé části jsou na děti aplikovány navržené hry zaměřené na dopravní výchovu a rozvíjení pozornosti, soustředěnosti, zrakového a sluchového vnímání. S dětmi jsem hry prováděla po dobu jednoho měsíce. Každý den jsme jim věnovaly pozornost. Z počátku jsem činnosti zařazovala do didakticky cílené činnosti, kde se děti s hrami seznamovaly a učily se jejich pravidla. Poté jsem hry s organizační formou individuální nebo skupinovou, dětem zadávala při ranních činnostech. Hry, které jsou organizovány hromadně, jsem zařazovala do didakticky cílených činností.

Ve třetí části jsem zjišťovala pomocí výstupní diagnostiky, na jaké úrovni jsou nyní vědomosti dětí. Výstupní diagnostika se skládala ze stejných částí jako vstupní diagnostika. Poté jsem výsledky vstupní a výstupní diagnostiky porovnávala na základě jednotlivých úkolů, pohlaví a věkových skupin.

Výstupní a vstupní diagnostika byla s dětmi prováděna individuálně. Didaktické hry děti plnily frontálně nebo ve skupinách.

Při aplikování didaktických her na předškolní děti jsem pozorovala zájem dětí o dané hry. Zda hry více bavily dívky nebo chlapce, tříleté děti nebo šestileté děti. Dále které didaktické hry zvládaly nejlépe děti v jednotlivých věkových skupinách.

Výzkumný vzorek

Výběr výzkumného vzorku byl záměrný. Vzorek představují děti z Mateřské školy Sluníčko, Holešov ze třídy „Hříbečci“. Celkem je ve třídě zapsáno 26 dětí. Výzkumu se zúčastnilo 25 dětí, z toho 15 dívek a 10 chlapců. Děti jsou z heterogenní třídy ve věku 3-6 let (Gavora, 2000).

Tabulka 1: Počet chlapců a dívek v jednotlivých věkových kategoriích

	6 let	5 let	4 roky	3 roky
Dívky	4	4	4	3
Chlapci	2	5	2	1

Kritéria pro sestavení didaktických her

Dítě předškolního věku je nutno rozvíjet všestranně, dbát na jeho individualitu a specifické zvláštnosti jeho věku. Při sestavování her tyto požadavky byly zohledněny. Dále byl kladen důraz na rozvíjení potřebných dovedností a schopností v dopravní výchově jako je pozornost, soustředěnost, reakce na pokyny, zrakové a sluchové vnímání. V každé didaktické hře se rozvíjí tyto potřebné dovednosti a schopnosti. Dále jsou hry zaměřené na procvičování rolí dítěte v dopravní výchově. Důraz je kladen na roli chodce a s tím nejvíce související znalosti o přecházení přes cestu a přechod, znalost semaforu a dopravních značek, seznámení se s dopravními prostředky, které dítě v běžném životě potkává, vidá a slýchá. Mimo jiné se děti díky těmto hrám učí spolupráci, rozvíjí jazykové a řečové dovednosti, procvičují paměť a myšlení.

Důležité je pro učitelku zvolit si cíl – to, co chce u dětí rozvíjet. Důležité je děti motivovat k činnosti a hrám. Díky tomu se více ponoří do hry a lépe se hravou formou učí. Nezbytnou součástí didaktických her jsou řádně přichystané pomůcky a materiály pro ně potřebné. Dětem je důležité jasně, stručně a výstižně vysvětlit daná pravidla, které se během hry dodržují. Každá hra má svůj průběh, stanovený čas, místo, výsledek a zhodnocení.

Průběh a organizace her je popsána níže.

Čas každé didaktické hry je přibližně 15 minut. Bylo přihlíženo na specifické zvláštnosti dětí a po delší době děti vztahují pozornost na jiné podněty, proto je nutné hru vystřídat za jinou.

Všechny didaktické hry byly realizovány v prostorách třídy.

Výsledek činnosti, jak již bylo uvedeno v kapitole 3.2 Didaktické hry, je vyřešení úkolu podle pravidel, která hra vyžaduje a následné zhodnocení, které proběhne po skončení každé hry. Spoustu lze odvodit z pozorování samotné hry, například zájem a nadšení pro danou hru. Finální část proběhne formou rozhovoru, kdy děti vyjádří svůj názor na hru, zda se jim líbila nebo nelíbila a odůvodní proč.

5 NÁVRH DIDAKTICKÝCH HER V DOPRAVNÍ VÝCHOVĚ

5.1 Barvy semaforu pro chodce

Cíl: rozlišování a třídění barev na semaforu pro chodce, správné umístění barev

Pomůcky: kruh červený a zelený, kruhy volné, dřevěné kostky

Organizace: skupinová

Popis hry: Učitelka dá před děti bedýnku dřevěných kostiček různých barev. Úkolem dětí je najít barvy, které se nachází na semaforu pro chodce.

Verze A. Děti dostanou zelený a červený kruh, který znázorňuje semafor. Hledají červené kostičky, které vkládají na červený podklad a zelené kostičky vkládají na zelený podklad.

Verze B. Před děti jsou poleženy dva prázdné kruhy. Úkolem dětí je z bedýnky vybrat ty barvy, které jsou na semaforu pro chodce a umístit správně červenou nahoru a zelenou dolů.

Obr. 2. Barvy semaforu pro chodce, verze A

Obr. 3. Barvy semaforu pro chodce, verze B

5.2 Čím pojedeme

Cíl: seznámení se s dopravními prostředky, propojení pohybového ztvárnění s písní

Pomůcky: klavír, obrázky dopravních prostředků

Organizace: hromadná

Popis hry: Učitelka dětem zahraje na klavír melodii písničky Čím pojedeme. Děti podle melodie zkouší hádat, ke které písni k pohybové hře na ukazování těla se podobá. Poté ke zpěvu této melodie učitelka přidá názvy dopravních prostředků, které dětem následně ukáže na obrázcích. Následně se děti naučí k písni pohybové ztvárnění:

- *auta* točení volantem do stran
- *tramvaje* ruce spojit nad hlavou
- *motorky* držet řídítka a 2x našlápnout na pedál
- *kola* šlapání do pedálů, střídavě rukama před tělem
- *rychlíky* boční kruh ohnutými pažemi zpředu dozadu
- *lodě* jeden záběr pádlem po straně těla
- *traktory* točení volantem do stran a 2x dupnutí

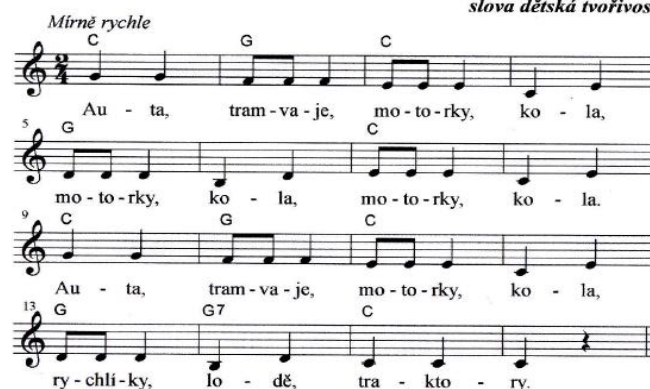
(Jenčková, 2014, str. 11)

VŠECHNO JEDE, CO MÁ KOLA

ČÍM POJEDEME

úprava melodie písně *Hlava, ramena*
slova *dětská tvořivost*

Mírně rychle

Au - ta, tram - va - je, mo - to - rky, ko - la,
mo - to - rky, ko - la, mo - to - rky, ko - la.
Au - ta, tram - va - je, mo - to - rky, ko - la,
ry - chlí - ky, lo - dě, tra - kto - ry.

10

Obr. 4. Čím pojedeme – text a noty (Jenčková, 2014, str. 10)

5.3 Co slyšíš?

Cíl: rozlišování zvuků dopravních prostředků, trénování sluchového vnímání

Pomůcky: CD přehrávač a CD, obrázky dopravních prostředků, předměty denní potřeby

Organizace: hromadná

Popis hry: Na úvod učitelka dětem nabídne aktivitu na zklidnění a soustředění. Děti se položí na záda a po dobu půl minuty budou soustředěně poslouchat, jaké zvuky v okolí slyší. Poté se posadí a každý řekne, co slyšel (tikot hodin, tlesknutí, cinkání klíčem, ...). Následně si učitelka spolu s dětmi sedne do kruhu a bude jim pouštět zvuky jednotlivých dopravních

prostředků. K tomu jim bude daný dopravní prostředek ukazovat na obrázcích a řekne stručný popis. Děti si to touto formou lépe zapamatují a upevní. Propojí se sluchové a zrakové vnímání spolu s řečí. Nejprve jim pustí zvuk daného dopravního prostředku, ukáže jim obrázek a dětem položí otázku, jestli dopravní prostředek viděly doopravdy a jestli s ním cestovaly. Následuje hra, kdy učitelka pouští nahrávky jednotlivých zvuků a děti je podle sluchu poznávají. Pokud je pro děti obtížné zvuk poznat, pomůže s obrázkovou nápovědou.

5.4 Co jezdí, pluje, létá?

Cíl: reagování na slovní pokyn, procvičování paměti, umístování dopravního prostředku na správné místo, podle toho, kde jezdí, pluje, létá

Pomůcky: didaktický materiál k přiřazování, dopravní prostředky – můžou být reálné hračky, papírové obrázky, já jsem zvolila dřevěné dopravní prostředky s barevným potiskem

Organizace: hromadná, skupinová

Popis hry: Učitelka dá dětem obrázky dopravních prostředků. Nejprve je s dětmi společně pojmenuje. Děti třídí obrázky na dvě hromádky. Nejprve na hromádky, se kterými dopravními prostředky cestovaly a se kterými ne. Poté tvoří dvě hromádky podle toho, jestli dopravní prostředky kola mají nebo nemají. Následně učitelka dává dětem pokyny a děti reagují tím, že daný dopravní prostředek přiloží na správné místo. Pokyny můžou znít:

- *Auto jede po silnici.*
- *Kamion jede po silnici.*
- *Vlak jede po kolejích.*
- *Dej letadlo na oblohu.*
- *Helikoptéra letí ve vzduchu.*
- *Lod' pluje po vodě.*
- *Dej kolo před policejní vůz.*
- *Kolo jede za sanitkou.*
- *Traktor jede jako poslední.*
- *Hasičský vůz jede jako první.*
- *Dej auto doprostřed.*

Děti si tím to způsobem zafixují, kde dané dopravní prostředky cestují, také se naučí reagovat na slovní pokyn, procvičí si pojmy před, za, vedle, uprostřed, první, poslední.

Na závěr děti umisťují dopravní prostředky bez slovní nápovědy.

Obr. 5. Co jezdí, létá, pluje

5.5 Autobus

Cíl: rozvíjení zrakového vnímání, přiřazování určitého počtu puntíků k číslu, podporování kooperativních činností

Pomůcky: jízdenky – kartičky s tečkami (obrázky), papírové čepice pro řidiče

Organizace: hromadná

Popis hry: Na úvod učitelka s dětmi vede rozhovor, zda někdy cestovaly v hromadném dopravním prostředku, například v autobuse nebo vlaku. Poté si připomenou, jak se v takových prostředcích chováme – nekřičíme, neždycháme se, pouštíme starší si sednout. Hra Autobus je určena pro libovolný počet dětí. Učitelka nejdříve určí stanoviště autobusů, vytyčí jejich trasu a zvolí jejich řidiče. Ostatní děti budou cestující, kteří obdrží kartičku

s vyznačením určitého počtu symbolů. Počet teček (jablíček, hvězdiček) se na ní shoduje s číslem autobusu (tři tečky – autobus číslo 3). Řidiče mají označení svého autobusu připevněné na oděvu. Děti mají za úkol nastoupit do správného spoje podle přidělené jízdenky. Řidiči kontrolují platnost jízdenek. Po nastoupení všech dětí (řadí se do zástupu za řidiče) dají řidiči znamení odjezdu. Následně projíždějí stanovenou trasu s cílem u učitelky, který je v roli revizora a ověřuje správnost jízdenek (Špačková a kolektiv, 2014).

Obr. 6. Autobus – děti v roli cestujících

Obr. 7. Autobus – děti v roli řidičů autobusu

Obr. 8. Autobus – cestující nastoupení v autobuse

5.6 Všechno jezdí, co má kola

Cíl: procvičování pohotového reagování, rozvíjení paměti a pozornosti

Organizace: hromadná

Popis hry: Nejprve si děti zopakují, které dopravní prostředky jezdí a mají kola. Poté učitelka říká: „Všechno jezdí, co má kola, auto jede.“ Pokud je tvrzení pravdivé, děti zvednou ruce. Pokud tvrzení není pravdivé, například: „Všechno jezdí, co má kola, letadlo jede.“, děti nechají ruce volně podél těla.

5.7 Auto jede doprava a doleva

Cíl: trénování pravolevé orientace, procvičování manipulace s malými předměty

Pomůcky: podložka ro určené pravé a levé strany, hračky – autíčka

Organizace: individuální, skupinová

Popis hry: Děti dostanou podložku o velikosti A4, která je v polovině rozdělá na dvě části. V horní části jsou poznačeny písmeny strany - P znázorňuje pravou stranu a L znázorňuje levou stranu. Současně je u každého písmene nakreslena šipka znázorňující daný směr.

Úkolem dětí je dát auta do jednotlivých sloupců, podle toho, kterým směrem auto jede. Pokud auto jede doprava, dítě dá auto do pravého sloupce. Pokud auto jede doleva, dítě dá auto do levého sloupce.

Obr. 9. Auto jede doprava a doleva

5.8 Přecházíme přes přechod

Cíl: seznámení se zásadami správného přecházení přes přechod

Pomůcky: pruhy bílého papíru, praporky – červený a zelený

Organizace: hromadná

Popis hry: Nejprve učitelka dětem přečte motivační pohádku z knížky Hravá autoškola – Přechod pro chodce:

„Teď musíme přejít na druhou stranu,“ upozornil Kubu po chvíli dědeček.

„Tak jdeme,“ souhlasil klučina a chtěl se vrhnout do silnice. Dědeček ho naštěstí včas zastavil.

„Přes cestu nemůžeme chodit jen tak! I pro chodce platí určitá pravidla!“ durdil se dědeček.“

„Já vím,“ začervenal se Kuba, „musíme přejít až na přechodu.“

„Přesně tak! Měli bychom silnici přejít v místě, kde je na zem přechod pro chodce označen bílými pruhy. Pokud poblíž žádný přechod není, můžeme přejít silnic i na jiném místě, ale musíme být velmi opatrní. A víš vůbec, jak se máš správně rozhlédnout?“

„Vím. Na obě strany!“ odpověděl Kuba.

„To je sice pravda, ale důležité je i pořadí. Nejprve se podíváš vlevo, protože odtamtud přijíždějí auta. Pak se podíváš vpravo, ať máš jistotu, že ani z druhého směru tě nic nezajede. Pak se znova podíváš vlevo, jestli mezitím nepřijelo další auto zleva. Když je všechno v pořádku, můžeš jít.“

„A když není?“ zajímal se Kubík.

„Tak musíš zůstat stát a znovu se rozhlížet nalevo i napravo. Do vozovky můžeš vkročit jen tehdy, když nevidíš žádné auto, jinak by tě mohlo přejet. I když ti připadá, že je ve veliké dálce, nezapomeň, že jede mnohem rychleji, než ty chodíš, takže se přiblíží rychle. I s tím musíš počítat.“

Kubík se horlivě rozhlížel na obě strany. Chtěl sám vystihnout okamžik, kdy budou s dědečkem moci přejít přes přechod.

„Ted!“ zavelel vnouček a oba společně přešli.

„Při chůzi přes přechod se nesmíme loudat, ale ani utíkat,“ doplnil ještě dědeček.

„A proč ně? Když přeběhnu, tak budu na druhé straně rychleji, ne?“

„Ale při běhu se ti snadněji může stát, že upadneš a zůstaneš ležet na silnici. Než se t podaří vstát, tak tě může přejet auto. Přes přechod se neutíká, ale chodí se rychle.“

„Ted' jsme na přechodu sami, ale když je tam hodně lidí a někteří přecházejí na jednu stranu a jiní na druhou, tak se musí srazit, ne?“ vrtalo Jakubovi hlavou.

„I to se může stát,“ zamyslel se dědeček. „Ale abychom tomu předešli, máme pravidlo, že jak po chodníku, tak i přes přechod se chodí vpravo.“ (Pospíšilová, 2012, str. 15, 16)

Následně si děti zkusí, jak se správně přechází přes přechod. Nejprve bez semaforu a poté se semaforem. Jedno dítě je v roli semaforu. Za zády má dva praporky – červený a zelený. Děti stojí na začátku přechodu na pravé straně. Na semaforu svítí červená a děti soustředěně čekají, až se rozsvítí zelená, aby mohly přejít přes přechod. Jakmile se rozsvítí zelená, děti se ještě pozorně rozhlédnou, zda nic nejede a poté rychle přejdou na druhou stranu přechodu.

Obr. 10. Přecházíme přes přechod – Stůj! Svítí červená!

Obr. 11. Přecházíme přes přechod – Jdi! Svítí zelená!

5.9 Shodné tvary dopravních značek

Cíl: seznámení se s dopravními značkami, procvičování zrakového vnímání

Pomůcky: dřevěné pexeso s dopravními značkami

Organizace: individuální, skupinová

Popis hry: Učitelka děti motivuje krátkou říkankou:

„Ve městě je spousta značek

a já rychle, bez vytáček

řeknu, copak znamenají.

Chytré děti značky znají.“ (Těthalová, 2014, str. 18)

Úkolem dětí je najít shodné dopravní značky a vytvořit z nich dvojice. Učitelka s dětmi pracuje individuálně nebo v menších skupinách a jmenuje jim názvy značek. Důležité je, aby děti znaly Přechod pro chodce, Hlavní silnice, Stop, Zákaz vjezdu, Pěší zóna.

Obr. 12. Shodné tvary dopravních značek

5.10 Křížovatka

Cíl: tvoření křížovatky, rozvíjení logického myšlení, přejímání rolí chodce a řidiče, dbát na dopravní pravidla

Pomůcky: kreslicí kartony, vodové barvy, štětec, krabice, kroužky na cvičení – volanty, provazy, lana

Organizace: hromadná

Popis hry: Nejprve učitelka s dětmi vytvoří potřebné pomůcky – semaforey, značky za pomoci kartonů, barev, nůžek a lepidel. Poté dá dětem k dispozici všechny připravené pomůcky a vysvětlí jim, jak postavit křižovatku, kterou vyzorovaly na vycházce. Za použití lan a provazů sestavíme silnici a křižovatku. Silnice na sebe musí navazovat, aby auta (děti) mohly projíždět dokola. Učitelka děti nechá samostatně tvořit křižovatku, jen jim pomáhá zvládnout prostor třídy, a aby vše na sebe navazovalo. Na konec se do křižovatky přidají značky a semaforey.

Následuje rozdělení rolí:

- auta;
- chodci;
- semaforey (pro ovládání každého semaforu určíme jedno z dětí, které odkrývá a zakrývá barvy na semaforu, aby děti věděly, zda mohou přecházet chodci, nebo mohou jezdit auta).

Učitelka si s dětmi vysvětlí základní pravidla. Zdůrazní jim, jak se mají na křižovatce pohybovat, jak jezdí auta, jakým způsobem přecházejí chodci, jaká musí dodržovat pravidla bezpečnosti.

Děti mají pro hru určitý čas, poté dochází k výměně rolí (Špačková a kolektiv, 2014).

Obr. 13. Křižovatka

6 VÝSLEDKY

Tato kapitola se zabývá prezentací a interpretací dosažených výsledků. Jednalo se o zjištění znalostí a dovedností dětí předškolního věku v oblasti dopravní výchovy.

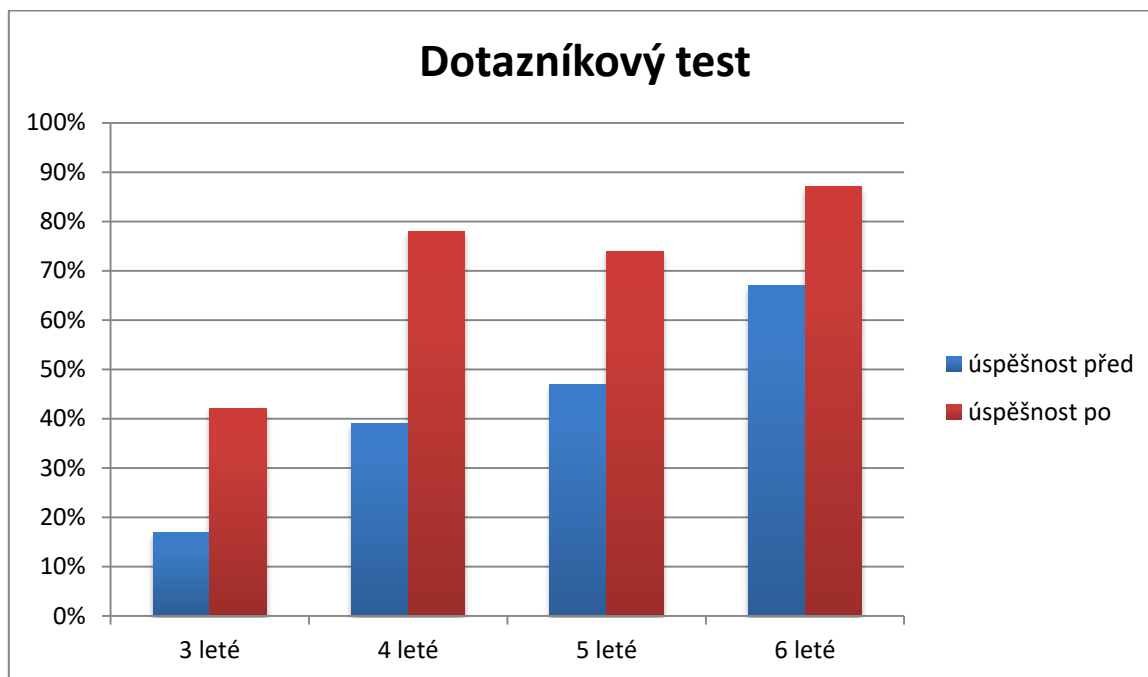
Obr. 14. Graf výsledků dotazníkového testu

Graf znázorňuje věkové rozložení skupiny a zastoupení počtu dětí v jednotlivých věkových kategoriích. Nejvíce je dětí pětiletých. Děti čtyřleté a šestileté jsou po 6. Nejmenší počet dětí je tříletých.

Následující grafy ukazují úspěšnost dětí při plnění úkolů před aplikací didaktických her a po nich. Což je vyjádřeno vstupní a výstupní diagnostikou, kde jsou zaznamenány správné odpovědi dětí v jednotlivých věkových kategoriích vyjádřeny v procentech. Tím jsem zjistila, kolik průměrně má tříletých, čtyřletých, pětiletých a šestiletých znalostí a dovedností v oblasti dopravní výchovy. Grafy vyjadřují závislost věku dětí na jejich procentuální úspěšnosti.

Tabulka 2: Úspěšnost dětí v dotazníkovém testu

správné odpovědi	3 leté		4 leté		5 leté		6 leté	
	před	po	před	po	před	po	před	po
0	2	1	2	0	1	0	0	0
1	2	1	2	0	3	1	2	0
2	0	2	1	4	5	5	2	2
3	0	0	1	2	0	3	2	4

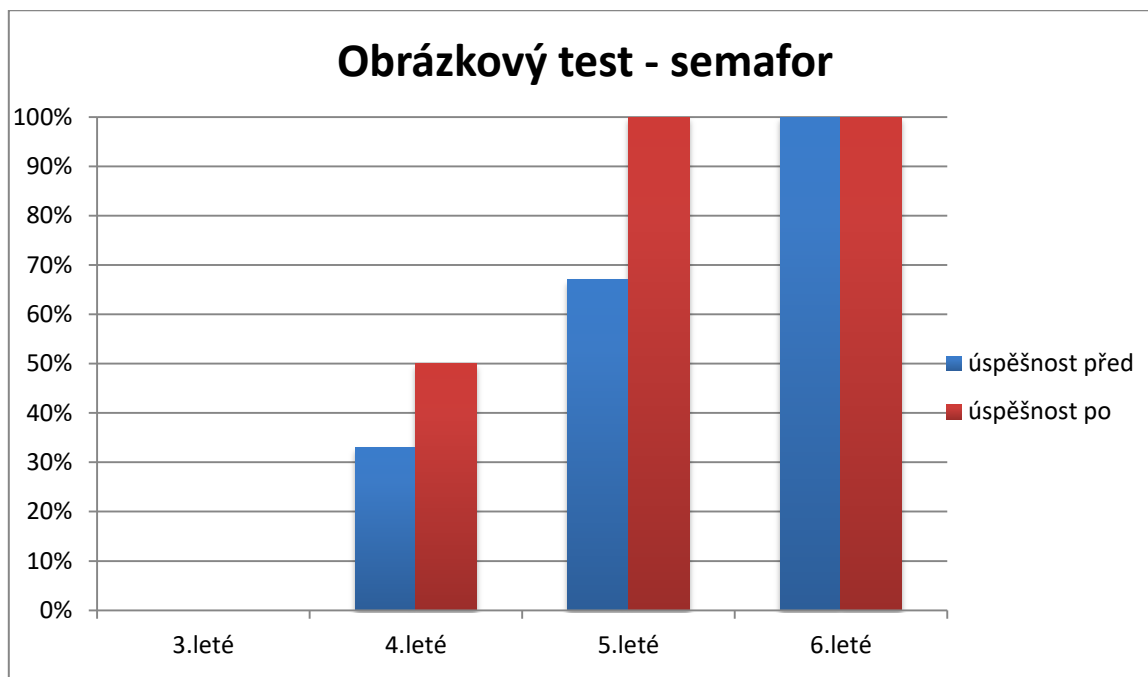
Obr. 15. Graf výsledků dotazníkového testu

Nejprve jsem zjišťovala vstupní diagnostiku. Tyto výsledky jsou viditelné v modrých sloupcích. V červeném sloupci je znázorněna úspěšnost dětí po aplikaci didaktických her, kdy byly více seznámeny s dopravní výchovou. Výsledky dotazníkového testu jsou uvedeny v tabulce 2.

Ve vstupní diagnostice (modrý sloupec) můžeme vidět, že se se zvyšujícím věkem zvyšuje také úspěšnost. Nejlépe si vedly šestileté děti. Výstupní diagnostika (červený sloupec) ukázala, že největšího zlepšení dosáhly děti čtyřleté.

Tabulka 3: Úspěšnost dětí v obrázkovém testu – semafor

	3 leté	4 leté	5 leté	6 leté
Úspěšnost před	0	2	6	6
Úspěšnost po	0	3	9	6

Obr. 16. Graf výsledků obrázkového testu – semafor

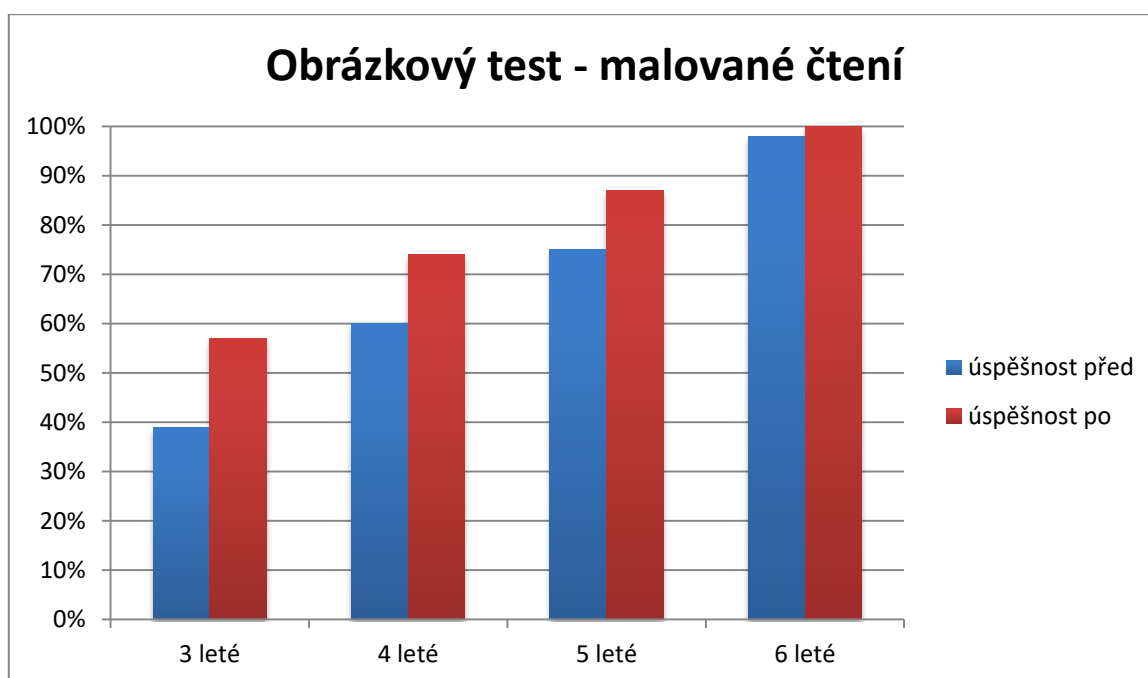
Obrázkový test - semafor zvládly všechny šestileté děti. Naopak tříleté děti tento obrázkový test nezvládly vůbec. U čtyřletých a pětiletých dětí můžeme vidět zlepšení.

Neúspěšnost tříletých dětí byla způsobena tím, že ve většině případů zvolily správně barvy, ale špatně je umístily.

Graf poukazuje na to, že by šestileté děti zvládly obtížnější test.

Tabulka 4: Úspěšnost dětí v obrázkovém testu – malované čtení

správné odpovědi	3 leté		4 leté		5 leté		6 leté	
	před	po	před	po	před	po	před	po
0	0	0	1	0	0	0	0	0
1	1	0	0	0	0	0	0	0
2	0	0	0	0	0	0	0	0
3	2	2	2	0	2	1	0	0
4	1	1	1	3	2	0	0	0
5	0	0	1	1	1	1	0	0
6	0	1	1	0	0	2	1	0
7	0	0	0	2	4	5	5	6

Obr. 17. Graf výsledků obrázkového testu – malované čtení

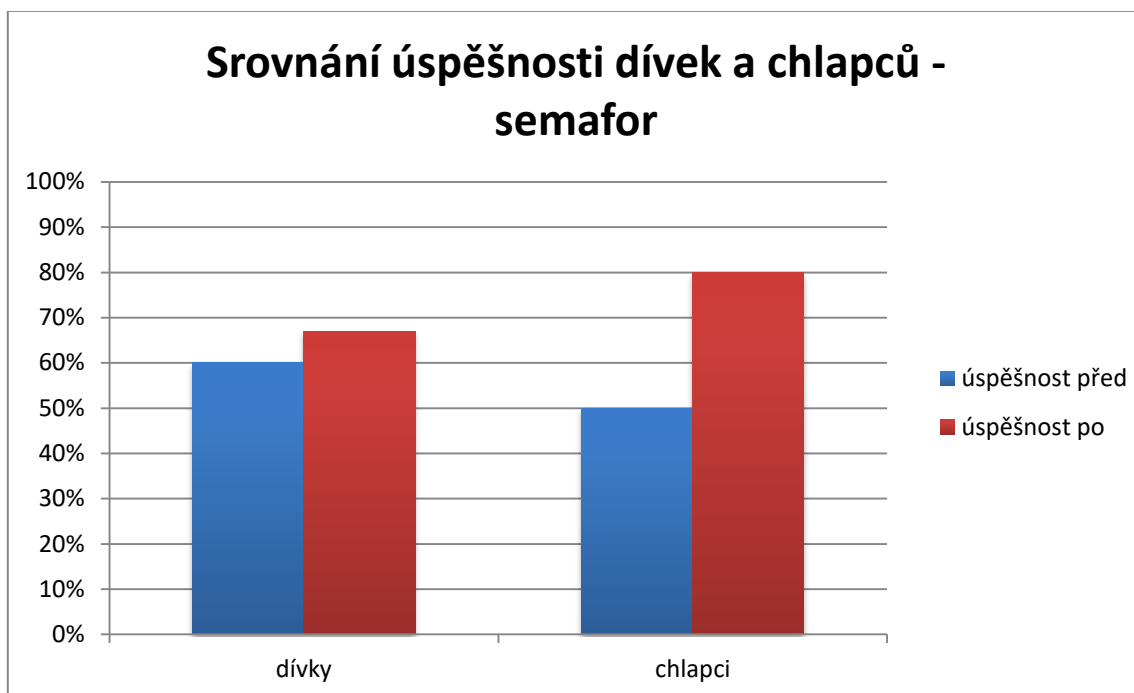
V obrázkovém testu – malované čtení je úspěšnost přímo úměrná věku dítěte. Výstupní diagnostika prokázala zlepšení ve všech věkových kategoriích. Dokonce i tříleté děti v tomto testu dosáhly více než 50% úspěšnosti.

Největší úspěšnost byla zaznamenána v první polovině obrázkového testu. Tato část se zabývala cestováním v autě a na kole. Otázky byly kladeny na to, co si dítě musí zapnout, když nasedne do auta, v čem v autě musí sedět, co musí mít na hlavě, když jede na kole. Jsou to věci dětem známé a mají s tím vlastní zkušenost, tudíž je to u nich dobře zafixováno.

Tabulka 5: Úspěšnost dívek a chlapců v obrázkovém testu – semafor

	Dívky	Chlapci
Úspěšnost před	9	5
Úspěšnost po	10	8
Celkem	15	10

Obr. 18. Srovnání úspěšnosti dívek a chlapců – semafor

V obrázkovém testu – semafor byly ve vstupní diagnostice dívky úspěšnější než chlapci. Většího zlepšení výsledků po aplikaci her dosáhli chlapci.

7 DISKUSE VÝSLEDKŮ

Praktická část bakalářské je věnována návrhu didaktických her zaměřených na dopravní výchovu v preprimárním vzdělávání. Znalosti dětí jsou ověřovány vstupní a výstupní diagnostikou.

Vyhodnocení dotazníkového testu

Z výsledků dotazníkového testu bylo zjištěno, že se se zvyšujícím věkem zvyšuje také úspěšnost. Což je způsobeno tím, že starší děti mají více předchozích znalostí a získaných zkušeností v této oblasti.

Dotazníkový test zvládly nejlépe děti šestileté. Čtyřletým a pětiletým dětem se po aplikaci her podařilo dosáhnout 70% úspěšnosti. Největšího zlepšení dosáhly děti čtyřleté. Tříleté děti se zlepšily o polovinu oproti předchozímu testu.

Vyhodnocení obrázkového testu – semafor

Obrázkový test zvládly všechny šestileté děti. Naopak tříleté děti tento obrázkový test nezvládly vůbec. Příčinou toho může být obtížnější zadání. Děti ve věku tří let udrží pozornost pouze krátce a méně se soustředí. S rostoucím věkem se tyto dovednosti zlepšují. Polovina tříletých dětí sice zvolila správně barvy na semaforu, ale neumístila je dobře.

Výsledky ukazují, že šestileté děti zvládly test ve vstupní i výstupní diagnostice na 100 %. Z toho můžeme vyvodit, že by zvládly obtížnější test.

U čtyřletých a pětiletých dětí lze pozorovat výrazné zlepšení. Děti pětileté u výstupní diagnostiky dosáhly 100% úspěšnosti.

Vyhodnocení obrázkového testu – malované čtení

V obrázkovém testu – malované čtení je úspěšnost přímo úměrná věku dítěte. Výstupní diagnostika prokázala zlepšení ve všech věkových kategoriích.

Dokonce i tříleté děti v tomto testu dosáhly více než 50% úspěšnosti.

Největší úspěšnost byla zaznamenána v první polovině obrázkového testu. Tato část se zabývala cestováním v autě a na kole. Otázky byly kladeny na to, co si dítě musí zapnout, když nasedne do auta, v čem v autě musí sedět, co musí mít na hlavě, když jede na kole. Jedná se o dětem známé věci, se kterými mají vlastní zkušenost.

Vyhodnocení výsledků srovnání úspěšnosti dívek a chlapců – semafor

Obrázkový test – semafor zvládly ve vstupní diagnostice lépe dívky než kluci. Relativního zlepšení výsledků po aplikaci her dosáhli kluci.

Aplikace didaktických her na děti předškolního věku v oblasti dopravní výchovy proběhlo úspěšně. Zadáání pro děti bylo srozumitelné, reagovaly na pokyny učitelky. Podle slovního hodnocení dětí, se jim hry líbily, chtěly je hrát opakovaně. Navrhnutými didaktickými hrami jsem děti namotivovala k tomu, že si často volí hry s dopravní tematikou.

ZÁVĚR

V bakalářské práci se zabývám návrhem didaktických her v dopravní výchově v preprimárním vzdělávání. Důraz je kladen na významnost dopravní výchovy u dětí předškolního věku.

Praktická část bakalářské práce popisuje didaktické hry v dopravní výchově pro preprimární vzdělávání. Didaktické hry jsem sestavovala, aby korespondovaly se specifickými zvláštnostmi dětí předškolního věku. Je zohledněna individualita dětí. Didaktické hry jsou sestavené tak, aby rozvíjely všestranně osobnost dětí. Zaměřuji na jednotlivé role dětí v dopravní výchově. Důraz byl kladen především na roli chodce a s tím související znalosti o přecházení přes cestu a přechod, znalost semaforu a dopravních značek, seznámení se s dopravními prostředky. Děti si osvojují jednotlivé role a rozvíjí psychické procesy – pozornost, soustředěnost, paměť, sluchové a zrakové vnímání.

Následně probíhalo zjišťování znalostí a dovedností dětí před aplikací didaktických her formou vstupní diagnostiky, která se skládala ze tří částí. První část byl rozhovor s dětmi. Zaměřoval se především na roli chodce, znalost semaforu a jeho barev, přecházení přes přechod a význam dopravních značek. Druhou část tvořil dotazníkový test – semafor. Úkolem dětí bylo použít správné barvy, které se nacházejí na semaforu a správně je umístit. Ve třetí části děti vyplňovaly dotazníkový test – malované čtení. Tento test se zaměřoval na roli pasažéra v autě, cestujícího v hromadném dopravním prostředku a jezdce na kole. Poté jsem na děti aplikovala mnou navržené didaktické hry zaměřené na dopravní výchovu. Vypozorovala jsem, že děti hry zaujaly. Zadání didaktických her pro ně bylo srozumitelné, jednoduché a jasné. Nakonec jsem provedla výstupní diagnostiku, které měla stejné části jako vstupní.

Celková úspěšnost dětí byla vzestupná. Obecně lze říct, že děti všech věkových kategorií ve výstupní diagnostice prokázaly lepší znalosti a dovednosti. Hry na děti měly pozitivní vliv, posunuly osobnost dětí dopředu, rozvinuly u nich potřebné znalosti a dovednosti.

Z výsledků lze vyvodit, že šestileté děti měly vždy nejlepší výsledky, což může být způsobeno tím, že mají více předchozích znalostí a získaných zkušeností v této oblasti. Po aplikaci her se znalosti a dovednosti dětí ještě více upevnily. Naopak děti tříleté byly nejméně úspěšné. I když zvolily správné barvy, špatně je umístily. Příčina neúspěšnosti tříletých dětí

může být v tom, že děti této věkové kategorie udrží pozornost pouze krátce a méně se soustředí. S rostoucím věkem se tyto dovednosti zlepšují.

Experimentální šetření ukazuje, že úspěšnost dětí je přímo úměrná jejich věku.

SOUHRN

Bakalářské práce se zabývá didaktickými hrami v dopravní výchově v preprimárním vzdělávání. Skládá se ze dvou částí. Teoretická část vychází z odborné literatury, kde jsou vymezené základní pojmy, jako je předškolní vzdělávání, dítě předškolního věku, dopravní výchova a didaktická hra.

Hlavním cílem praktické části bylo navržení didaktických her zaměřených na dopravní výchovu, které u dětí rozvíjí znalosti a dovednosti v této oblasti a rozvíjí psychické procesy. Jsou zde vyhodnocovány výsledky získané pomocí vstupní a výstupní diagnostiky. Zjišťovány byly znalosti a dovednosti dětí v oblasti dopravní výchovy.

Klíčové slova: Bezpečnost, dopravní výchova, didaktická hra, preprimární vzdělávání.

SUMMARY

The thesis deals with didactic games in the traffic training in pre-primary education. It consists of two parts. The theoretical part based on professional literature. There are defined basic terms such as pre-school education, child pre-school age, traffic education and didactic game.

The main goal of practical part was design didactic games focused on traffic education, which develops knowledge, skills and psychological processes. The practical part deals with evaluating the results obtained through input and output diagnostics. The knowledge and skills of children in the field of traffic education were identified.

Keywords: Didactic game, pre-school education, safety, traffic education

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. Dopravní výchova. *ibesip.cz* [online]. 2012 [cit. 2018-01-24]. Dostupné z: <http://www.ibesip.cz/cz/dopravni-vychova>
2. ĎURIČ, Ladislav a Mária BRATSKÁ. *Pedagogická psychológia*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1997. ISBN 8008024984.
3. GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-79-6.
4. HOLÉCYOVÁ, Olga a Jana BERDYCHOVÁ. *Hry v mateřské škole*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1961.
5. *Informatorium: Na silnici bezpečně - Hravá dopravní výchova*. Praha: Portál, 2014, III.(1). ISSN 80-7178-094-4.
6. JENČKOVÁ, Eva. *Dopravní prostředky v pohybových hrách s hudbou 1. díl. 2.* Hradec Králové: TANDEM, 2014. ISBN 978-80-86901-26-8.
7. KOŤÁTKOVÁ, Soňa. *Hry v mateřské škole v teorii a praxi*. Havlíčkův Brod: Grada, 2005. ISBN 80-247-0852-3.
8. KOŽUCHOVÁ, Mária a Eva KORČÁKOVÁ. *Využitie didaktické hry*. Komenský, roč. 122, 1998, č. 5/6. ISBN 0323-0449.
9. LÍMOVÁ, Lucie. *Teorie dopravní výchovy*. Univerzita Karlova v Praze: Karolinum, 2006. ISBN 80-246-1157-0.
10. MAŇÁK, Josef a Vlastimil ŠVEC. *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003. ISBN 80-7315-039-5.
11. Metodika dopravní výchovy v předškolním věku dítěte [online]. 2008 [cit. 2018-01-24]. Dostupné z: <http://www.dopravnialarm.cz/media/file/ms-metodika-dopravni-vychovy-v-predskolnim-veku-ditete.pdf>
12. MITIS, Feancesco and Dinesh SETHI.: *European facts and global status report on road safety 2013* [online]. 2013 [cit. 2018-04-08]. Dostupné z: http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0010/185572/e96811.pdf
13. National center for injury prevention and control. Wisqars: based Injury Statistics Query and Reporting System [online]. 2013 [cit. 2018-04-08]. Dostupné z: [www http://www.cdc.gov/ncipc/wisqars/](http://www.cdc.gov/ncipc/wisqars/)

14. Národní ústav pro vzdělávání. *nuv.cz* [online]. 2011 [cit. 2018-01-07]. Dostupné z <http://www.nuv.cz/t/predskolni-vzdelavani>
15. OPRAVILOVÁ, Eva. *Předškolní pedagogika*. Grada, 2016. ISBN 978-80-271-9087-4.
16. POSPÍŠILOVÁ, Zuzana. *Hravá autoškola*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4258-8.
17. PRŮCHA, Jan; Eva WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 2. vyd. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-252-1.
18. Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2017 [cit. 2018-01-10]. ISBN 80-87000-00-5. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/file/775/>
19. SMOLÍKOVÍ, Klára a Jan. *Šimonovy pracovní listy 12: Dopravní výchova*. 2. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0574-6.
20. STOJAN, Mojmír. *Škola a zdraví 21: Aktuální otázky dopravní výchovy*. Brno: Masarykova univerzita, 2009. ISBN 978-80-210-5125-6.
21. SUCHÁNKOVÁ, Eliška. *Hra a její využití v předškolním vzdělávání*. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0698-9.
22. Supraphon. *Zvuky dopravních prostředků*. [zvukový záznam na CD]. Praha: Komenium, 1977.
23. ŠIMÍČKOVÁ ČÍŽKOVÁ, Jitka. *Přehled vývojové psychologie*. 2. Olomouc, 2003. ISBN 80-244-0629-2.
24. ŠPAČKOVÁ, Renata a kolektiv. *Kafometík: Doprava a cestování*. Stařeč: INFRA, 2014. ISBN 978-80-86666-49-5.
25. VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-308-0.
26. VOSKOVÁ, Lenka se spolupracovníky. *Metodika dopravní výchovy v předškolním věku*. Praha: Výkonný orgán Koordinační meziministerské komise pro bezpečnost silničního provozu, 1969.
27. ŽIŽKOVÁ, Pavla. *Dopravní výchova s Tondou a Barunkou*. Praha: Fragment, 2016. ISBN 978-80-253-2706-7.

SEZNAM OBRÁZKŮ

<i>Obr. 1. Systém vzdělávacích cílů (Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, 2017).....</i>	<i>12</i>
<i>Obr. 2. Barvy semaforu pro chodce, verze A .....</i>	<i>33</i>
<i>Obr. 3. Barvy semaforu pro chodce, verze B .....</i>	<i>34</i>
<i>Obr. 4. Čím pojedeme – text a noty (Jenčková, 2014, str. 10) .....</i>	<i>35</i>
<i>Obr. 5. Co jezdí, létá, pluje .....</i>	<i>37</i>
<i>Obr. 6. Autobus – děti v roli cestujících.....</i>	<i>38</i>
<i>Obr. 7. Autobus – děti v roli řidičů autobusu.....</i>	<i>38</i>
<i>Obr. 8. Autobus – cestující nastoupení v autobuse .....</i>	<i>39</i>
<i>Obr. 9. Auto jede doprava a doleva .....</i>	<i>40</i>
<i>Obr. 10. Přecházíme přes přechod – Stůj! Svítí červená! .....</i>	<i>42</i>
<i>Obr. 11. Přecházíme přes přechod – Jdi! Svítí zelená! .....</i>	<i>42</i>
<i>Obr. 12. Shodné tvary dopravních značek .....</i>	<i>43</i>
<i>Obr. 13. Křižovatka .....</i>	<i>44</i>
<i>Obr. 14. Graf výsledků dotazníkového testu .....</i>	<i>45</i>
<i>Obr. 15. Graf výsledků dotazníkového testu .....</i>	<i>46</i>
<i>Obr. 16. Graf výsledků obrázkového testu – semafor .....</i>	<i>47</i>
<i>Obr. 17. Graf výsledků obrázkového testu – malované čtení.....</i>	<i>48</i>
<i>Obr. 18. Srovnání úspěšnosti dívek a chlapců – semafor .....</i>	<i>49</i>

SEZNAM TABULEK

<i>Tabulka 1: Počet chlapců a dívek v jednotlivých věkových kategoriích .....</i>	<i>31</i>
<i>Tabulka 2: Úspěšnost dětí v dotazníkovém testu.....</i>	<i>46</i>
<i>Tabulka 3: Úspěšnost dětí v obrázkovém testu – semafor .....</i>	<i>47</i>
<i>Tabulka 4: Úspěšnost dětí v obrázkovém testu – malované čtení .....</i>	<i>48</i>
<i>Tabulka 5: Úspěšnost dívek a chlapců v obrázkovém testu – semafor .....</i>	<i>49</i>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 – Obrázkový test – semafor

Příloha č. 2 – Obrázkový test – malované čtení

Příloha č. 1 – Obrázkový test – semafor

Příloha č. 2 – Obrázkový test – malované čtení

KDYŽ NASEDNE DO , MUSÍ SI ZAPNOUT

KDYŽ JE JEŠTĚ MALÝ, MUSÍ V SEDĚT V

KDYŽ JEDE NA , MUSÍ MÍT NA HLAVĚ

 VÍ, ŽE ZNAČKA U PŘECHODU VYPADÁ TAKHLE

DOKUD NEZASTAVÍ, NEOTVÍRÁ

V NEBO POUŠTÍ SEDNOUT

 VÍ, ŽE V MUSÍ MÍT

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Denisa Mikšaníková
Katedra:	Katedra antropologie a zdravotní vědy
Vedoucí práce:	Mgr. Petra Kurková, Ph.D.
Rok obhajoby:	2018

Název práce:	Didaktické hry v dopravní výchově v preprimárním vzdělávání
Název v angličtině:	Didactic games in the traffic training in pre-primary education
Anotace práce:	Hlavním cílem bakalářské práce bylo navrhnout didaktické hry zaměřené na dopravní výchovu, které u dětí rozvíjí znalosti a dovednosti v této oblasti, a také rozvíjí psychologické procesy. Práce popisuje hru jako základní metodu vzdělávání dětí předškolního věku. Vyzdvihuje důležitost dopravní výchovy a s ní související bezpečnost.
Klíčová slova:	Bezpečnost, dopravní výchova, didaktická hra, preprimární vzdělávání.
Anotace v angličtině:	The main goal of the thesis was design didactic games focused on traffic education, which develops knowledge, skills and psychological processes. Theory describes the game as a basic method of education pre-school children. It highlights the importance of traffic education and its associated security.
Klíčová slova v angličtině:	Didactic game, pre-school education, safety, traffic education

Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1 – Obrázkový test – semafor Příloha č. 2 – Obrázkový test – malované čtení
Rozsah práce:	59 str.
Jazyk práce:	Český jazyk